

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Герасименко Ю.М.

студентка,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Підприємства України, при нестійкому економічному становищі, потерпають від політичного колапсу, недосконалості законодавства та державної регуляторної політики. Як наслідок, глобальна фінансово-економічна криза, що зумовлює появу підприємств-банкрутів. Відсутність чітких антикризових програм на підприємствах, які перебувають у кризовому становищі вимагають вжиття антикризових заходів, чітких та поступових дій. Усе це потребує розуміння процесів, які відбуваються у конкретний момент на підприємстві, визначення суті антикризового управління, його завдань та принципів.

Основні концептуальні положення антикризового управління викладені в працях російських вчених професорів: В.І. Кошкіна, Г.П. Іванова, Е.С. Мінаєва, В.П. Панагушена, Э.М. Коротков, А.А. Беляев. Найбільш послідовно і повно сутність антикризового управління розкрита в монографіях українських вчених: Л.О. Лігоненко, Л.С. Ситник, І.О. Бланка. Незважаючи на значні напрацювання вчених у теперішній час, єдності поглядів на категорію «антикризове управління» не досягнуто. Тому виникає потреба у подальшому дослідженні даного аспекту.

Метою статті є дослідження основних теоретичних підходів до тлумачення терміну «антикризове управління», а також визначення основних принципів його здійснення.

Термін «антикризове управління» набуває широкого застосування як в економічній теорії, так в практичній діяльності суб'єктів бізнесу, і тому може змінювати свою сутність залежно від того, яким чином розставлені акценти. У зарубіжній науковій літературі антикризове управління розглядається, як зовнішнє управління, що здійснюється спеціально підготовленими та запрошеними на підприємство фахівцями і доцільно тільки на підприємствах, банкрутство яких має негативні суспільні наслідки [7].

На думку І.О. Бланка, антикризове управління включає в себе систему принципів та методів розробки й реалізації спеціальних управлінських рішень, які направлені на попередження та подолання фінансових криз підприємства, а також мінімізацію їх негативних наслідків [3].

Протилежної точки зору дотримуються С.Г. Беляєв і В.І. Кошкін, які антикризове управлінням трактують як сукупність форм і методів реалізації антикризових процедур щодо конкретного підприємства-боржника. [9] Тобто, в даному випадку розглядається лише процес ліквідації наявної кризи на підприємстві без попереднього її передбачення.

Л.С. Ситник вважає, що антикризове управління – це здатність розробляти оптимальні шляхи виходу з кризової ситуації, визначати пріоритетні цінності підприємства в умовах кризи, координувати діяльність підприємства і його працівників по передбаченню кризи, добиватися ефективності їх праці в екстремальних умовах [8].

Ґрунтовно поняття «антикризове управління» розкрито в монографії Л.О. Лігоненко [5], яка зазначає, що під антикризовим управлінням слід розуміти постійно діючий процес виявлення ознак кризових явищ і реалізацію генерального плану недопущення поширення цих явищ і стагнації розвитку суб'єкта господарювання протягом усього періоду його функціонування.

Аналітичний огляд наукових джерел показав, що ряд спеціалістів у галузі менеджменту під антикризовим управлінням розуміють або управління в умовах вже існуючої кризи з метою ліквідації підприємства [9], або управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану [7, 8] Тобто, по суті, обмежуються стадією банкрутства. Інші науковці розглядають антикризове управління у широкому розумінні [3, 5]: управління під час кризи, а також попередження настання кризових явищ.

Антикризове управління має певні особливості, до основних відносяться [2]: специфічність мети здійснення управлінського інструментарію; ресурсні та часові обмеження; орієнтацію на розв'язання проблем, а не тільки їх зовнішніх проявів; орієнтацію та мінімізацію втрат усіх його учасників (власників, кредиторів, персоналу, держави); інноваційний характер.

На основі джерел [4, 10, 11] нами виділено такі головні завдання антикризового управління:

- своєчасне діагностування передкризового стану підприємства і вжиття необхідних заходів щодо прогнозування кризових явищ;
- усунення неплатоспроможності, формування фінансової стійкості підприємства, мінімізація наслідків фінансової кризи;
- запобігання зниженню інвестиційної привабливості;
- моніторинг і постійний аналіз кадрової політики підприємства, вжиття заходів щодо зменшення плинності кадрів та формування стабільно постійного персоналу.

Отже, виходячи з вище зазначеного, необхідно розуміти, що процес виведення підприємств з кризового стану має відбуватися не хаотично та безсистемно, він має бути належним чином організований та скоординований.

Узагальнені нами за результатами досліджень вчених-економістів [1, 5, 6, 10] основні принципи, на яких ґрунтується антикризове управління:

- принцип опори на антикризову свідомість – розуміння негативних наслідків виникнення та поглиблення кризи для усіх суб'єктів антикризового процесу;
- принцип діагностики кризових явищ підприємства, а саме проведення ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризи підприємства, ідентифікацію її глибини та можливих наслідків, оцінку можливостей переборення, задоволення інших аналітичних потреб суб'єкта антикризового управління;
- принцип реалістичності в оцінці ситуації, успіхів або невдач, які мають місце;

Таким чином, в результаті проведеного аналізу економічної літератури, узагальнення підходів щодо визначення сутності та основи антикризового управління, можна сказати, що сьогодні немає єдиної думки стосовно проблеми формування його наукової концепції. Причиною цього є різне розуміння дослідниками суті антикризового управління, його ролі й місця в управлінській теорії та практиці.

На основі проведеного аналізу наукової літератури пропонується таке визначення терміну: «антикризове управління» – це сукупність дієвих прийомів, способів, засобів, які дозволяють завчасно спрогнозувати усі негативні явища, що виникають у процесі діяльності суб'єктів господарювання та недопущення його банкрутства у найближчий час.

Узагальнюючи вищенаведене можна зробити висновок, що антикризове управління – це як постійно організоване спеціальне управління, в основу якого покладена система методів і принципів розробки та реалізації специфічних управлінських рішень, що приймаються відокремленим суб'єктом в умовах суттєвих ресурсних й часових обмежень, підвищеного ризику, фінансових та інтелектуальних витрат для відновлення стійкого економічного розвитку підприємства і недопущення його ліквідації як суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Антикризисное управление: [учебник] / Коротков Э. М., Беляев А. А., Валовой Д. В. и др. / [Э. М. Коротков (ред.)]. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 432 с.
2. Біломістна І. І. Антикризове фінансове управління підприємством в сучасних умовах господарювання / І. І. Біломістна, О. М. Біломістний, М. С. Крамська // Фінансово кредитна діяльність: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. – 2013. – № 1 (14). – С. 90-96.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-центр, 2009. – 784 с.
4. Коваленко В. В. Банківська криза та інструменти антикризового управління / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, О. В. Крухмаль // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 144-150.
5. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2010. – 580 с.
6. Рекомендації щодо розробки антикризових програм дій підприємств – членів ОПОЛ [Електронний ресурс] – <http://www.opol.org.ua/index.php/2009-04-11-18-57-30/10-anticrisis.html>
7. Сапа Н. В. Теоретико-методологічні засади механізму антикризового державного управління / Н. В. Сапа // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – № 38. – С. 106-116.
8. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2012. – 504 с.
9. Теория и практика антикризисного управления [Текст]: [учеб. для экон. спец. вузов / Г. З.Базаров, С. Г. Беляев, Л. П. Белых и др.]; Под ред. С. Г. Беляева, В. И. Кошкина. – М.: Закон и право, 2011. – 469 с.
10. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. / А. Д. Чернявський. – К.: МАУП, 2013. – 256 с.
11. Шапурова О. О. Сутність, завдання та принципи антикризового управління / О. О. Шапурова // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – 2012. – № 1. – С. 228-232.